

Internationella miljöfrågor

Sammanfattning

I detta betänkande betonar utskottet vikten av internationellt miljöarbete, eftersom hanteringen av dagens globala miljöhot påverkar framtida generationers möjligheter att skapa ett samhälle byggt på en miljömässigt hållbar utveckling, social rättvisa och ekonomisk tillväxt. Kampen om naturresurser och andra miljömässiga förhållanden är i många fall en bidragande faktor till folkomflyttningar och konflikter, varför utskottet även belyser miljöfrågorna ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv där i synnerhet den bristande tillgången till vatten framhålls. Utskottet behandlar således miljöfrågorna ur flera olika infallsvinklar och understryker vikten av samordning mellan olika politikområden. Sättet att handskas med miljöfrågorna måste tillika vara koherent på såväl nationell, europeisk som global nivå.

Betänkandet visar på bred politisk samsyn beträffande betydelsen av miljöarbete och att alla stater tar sitt ansvar, eftersom dagens miljöproblem till stor del är gränsöverskridande och därför inte enbart kan hanteras på nationell nivå.

Som ett led i beredningen av betänkandet gav Sida utskottet en föredragning om miljöaspekter i svenskt utvecklingssamarbete. De motioner som utskottet behandlar gäller vitt skilda aspekter av det miljöarbete som bedrivs på internationell nivå. Utskottets övervägande berör både övergripande frågor, exempelvis internationella organisationers insatser, och hanteringen av specifika miljöproblem såsom korallrevsskador, Aralsjön, miljögifter, skogsskövling, m.m. Utskottet föreslår att riksdagen avstyrker ett motionsyrkande och besvarar övriga.

Till betänkandet har fogats en reservation och två särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Utskottets överväganden	6
1 Globalisering och internationellt miljösamarbete	6
Bakgrund	6
Behandling av motioner.....	7
FN	10
Bakgrund	10
Behandling av motioner.....	11
EU och övriga Europa	13
Bakgrund	13
Behandling av motioner.....	14
2 Miljö och handel.....	19
Bakgrund	19
Behandling av motioner.....	20
3 Miljö, säkerhetspolitik och vattenfrågor.....	24
Bakgrund	24
Behandling av motioner.....	25
4 Miljö och utvecklingssamarbete	31
Bakgrund	31
Behandling av motioner.....	32
Reservation.....	35
1. Bildandet av en nordisk miljöunion (punkt 6) (c).....	35
Särskilda yttranden.....	36
1. Ratificering av Kyotoprotokollet (punkt 5) (m, fp)	36
2. Miljösamarbete för Öst- och Centraleuropa (punkt 8) (kd)	36
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	38
Motioner	38

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Samordning av olika politikområden

Riksdagen förklarar motionerna 2000/01:U217 yrkande 2 och 2000/01:N328 yrkande 4 besvarade med vad utskottet anfört.

2. Global skogsskövling

Riksdagen förklarar motion 1999/2000:MJ807 yrkande 7 besvarad med vad utskottet anfört.

3. Korallrevsskador

Riksdagen förklarar motion 1998/99:U201 yrkande 2 besvarad med vad utskottet anfört.

4. FN:s miljöarbete

Riksdagen förklarar motionerna 2000/01:U415 yrkandena 5–7 och 2000/01:N328 yrkande 2 besvarade med vad utskottet anfört.

5. Ratificering av Kyotoprotokollet

Riksdagen förklarar motion 2000/01:MJ762 yrkande 5 besvarad med vad utskottet anfört.

6. Bildandet av en nordisk miljöunion

Riksdagen avslår motion 2000/01:MJ711 yrkande 14

Reservation 1 (c)

7. Miljöinvesteringar i Östeuropa

Riksdagen förklarar motion 1999/2000:U802 yrkande 5 besvarad med vad utskottet anfört.

8. Miljösamarbete för Öst- och Centraleuropa

Riksdagen förklarar motion 1999/2000:U221 yrkande 8 besvarad med vad utskottet anfört.

9. Grön GSP i EU:s handelspolitik

Riksdagen förklarar motion 2000/01:N328 yrkande 10 besvarad med vad utskottet anfört.

10. Miljö- och handelsavtal

Riksdagen förklarar motion 1999/2000:MJ807 yrkande 6 besvarad med vad utskottet anfört.

11. Nordisk miljömärkning

Riksdagen förklarar motionerna 1998/99:U704 yrkande 4 och 2000/01:U9 yrkande 8 besvarade med vad utskottet anfört.

12. Säkerhets- och miljöfrågor

Riksdagen förklarar motion 1998/99:U704 yrkande 2 besvarad med vad utskottet anfört.

13. Krigs effekter på djurlivet

Riksdagen förklarar motion 2000/01:U205 besvarad med vad utskottet anfört.

14. Aralsjön

Riksdagen förklarar motionerna 2000/01:U901 yrkandena 1–5 samt 1998/99:U208 yrkandena 1–2 besvarade med vad utskottet anfört.

15. Oljeutsläpp

Riksdagen förklarar motionerna 1998/99:U903 yrkande 1 och 1998/99:MJ748 yrkande 6 besvarade med vad utskottet anfört.

16. Svenskt miljöbistånd

Riksdagen förklarar motionerna 2000/01:U216 yrkande 16 och 1999/2000:U504 yrkande 2 besvarade med vad utskottet anfört.

17. Dammprojekt och energikällor

Riksdagen förklarar motion 1999/2000:U211 yrkandena 1 och 2 besvarad med vad utskottet anfört.

18. Miljögifter

Riksdagen förklarar motion 1999/2000:U217 yrkande 12 besvarad med vad utskottet anfört.

Stockholm den 3 maj 2001

På utrikesutskottets vägnar

Viola Furubjelke

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Viola Furubjelke (s), Berndt Ekholm (s), Lars Ohly (v), Holger Gustafsson (kd), Bertil Persson (m), Carina Hägg (s), Agneta Brendt (s), Marianne Jönsson (s), Murad Artin (v), Jan Erik Ågren (kd), Sten Tolgfors (m), Karl-Göran Biörsmark (fp), Birgitta Ahlqvist (s), Karin Enström (m), Roy Hansson (m) och Agne Hansson (c).

Utskottets överväganden

1 Globalisering och internationellt miljösamarbete

I detta kapitel beskriver utskottet det miljöarbete som utförs på såväl nationell, regional som internationell nivå, bl.a. arbetet inom FN och EU framhålls. Vidare behandlas motioner om behovet av samordning mellan olika politikområden, FN:s miljöarbete, global skogsskövling, koralldöd, ratificering av Kyotoprotokollet, miljöinvesteringar och samarbete i Öst- och Centraleuropa. Samtliga motionsyrkanden besvaras. Däremot avstyrker utskottet den motion vari yrkas om bildandet av en nordisk miljöunion.
Jämför reservation 1 (c).

Bakgrund

Miljöfrågorna har kommit att bli en av de största utmaningarna för dagens beslutsfattare, då deras hantering oundvikligen kommer att få konsekvenser för framtida generationers samhälle. Under de senaste 50 åren har människan dramatiskt ökat efterfrågan på resurser från biosfären, t.ex. livsmedel och skogsprodukter, och uttagen av metaller och andra material från jordskorpan har stigit markant. Forskare har kunnat konstatera att två tredjedelar av jordens befolkning kommer att lida av vattenbrist år 2025. Varje år används 160 miljarder ton fossilt vatten, dvs. vatten som ej är förnybart, vilket får allvarliga effekter för odlingsmöjligheter, livsmedelsförsörjning samt hälsa och i sin tur leder till bl.a. fattigdom och migration. 1996 uppskattades antalet miljöflyktingar till 25 miljoner. Miljöfrågor måste således behandlas ur ett brett perspektiv med beaktande av deras koppling till andra politikområden, såsom utveckling, ekonomisk tillväxt, handelsfrågor, konfliktförebyggande, mänskliga rättigheter, befolkningstillväxt, etc. Behovet av förebyggande åtgärder blir alltmer påtagligt.

I dagens politik talas om behovet av hållbar utveckling, ett begrepp som lanserades av Brundtlandkommissionen i slutet av 1980-talet och innefattar ekologisk, ekonomisk och social utveckling. Det innebär i korthet att alla nu levande människor skall kunna tillgodose sina behov utan att kommande generationers förutsättningar försämras. Enligt kommissionen innebär hållbar utveckling inte att sätta absoluta gränser, utan begränsningar som sätts av dagens teknologi och samhällsorganisation, av naturresurser och av biosfärens förmåga att tåla effekterna av människans olika verksamheter. Hållbar utveckling bör därför inte betraktas som ett statiskt tillstånd, utan måste ses

som en dynamisk process. En framträdande roll i miljöarbetet spelar den s.k. försiktighetsprincipen, dvs. att försiktighetsmått skall vidtas så snart det finns skäl att anta att en åtgärd kan skada människors hälsa eller miljön. Verksamhetsutövaren kan därmed inte ursäkta sig med att det saknas full vetenskaplig bevisning om att skada uppkommer.

FN:s konferens om människans miljö i Stockholm 1972 innebar ett viktigt avstamp för dagens miljöarbete. Tjugo år efter Stockholmskonferensen, vid Riokonferensen 1992, enades FN:s medlemsländer om Agenda 21, ett handlingsprogram för 2000-talet som betonar samspelet mellan de sociala, ekonomiska och ekologiska aspekterna i utvecklingen.

Globaliseringen har bidragit till ytterligare dimensioner i hanteringen av miljöfrågorna, som ofta är av gränsöverskridande karaktär och kräver samarbete på samtliga nivåer i samhället, från lokal till global nivå. Sverige har som ambition att vara en pådrivande kraft och ett föregångsland för ekologiskt hållbar utveckling. I oktober 2000 presenterade regeringen en redovisning (skr. 2000/01:38) av hur arbetet med strategier och åtgärder för en ekologiskt hållbar utveckling fortskrider i Sverige, inom EU och internationellt. Skrivelsen är en uppföljning av de åtgärdsprogram som regeringen redovisade 1999 (skr. 1999/2000:13). I den senaste skrivelsen läggs tonvikten på arbetet inom EU och det internationella miljöarbetet. Samarbetet på det internationella planet är en viktig hörnsten i ansträngningarna att åstadkomma ekologisk hållbarhet, då många miljöproblem är gränsöverskridande till sin natur. Sverige deltar aktivt i en mängd olika internationella forum, bl.a. inom EU, OECD, FN, WTO, samt inom ramen för internationella miljökonventioner och regionalt utvecklingssamarbete i vårt närområde.

Behandling av motioner

I dagens globaliserade samhälle är människor allt mer beroende av varandra, och nationella gränsdragningar har fått minskad betydelse. Motionärerna bakom motion 2000/01:U217 (kd) vill därför understryka det ökade behovet av internationell samordning för att lösa gemensamma problem. De menar att behovet av tydliga värderingar inom utrikespolitiken ökar i takt med att länder integreras och inrikes- och utrikespolitiken flyter ihop. I syfte att förbättra och samordna det internationella samarbetet, anser motionärerna att den svenska regeringen bör verka för en ökad global samordning av handels-, bistånds- och miljöfrågor. De vill samtidigt understryka att samordning av dessa politikområden även måste förbättras på det nationella planet (*yrkande 2*).

Även i motion 2000/01:N328 (c) *yrkande 4* betonas att Sveriges policy måste vara koherent, sammanhållen och ömsesidigt stödjande i handels-, miljö-, jordbruks-, migrations- och utrikes- och säkerhetspolitiken.

Utskottet kan konstatera att regeringen har uppmärksammat behovet av ökad sektorsöverskridande samordning på både nationell och internationell nivå. I regeringsförklaringen i september 2000 fick statsrådet Pagrotsky i uppdrag att leda den s.k. globaliseringsgruppen som skall formulera en sam-

lad svensk globaliseringspolitik. Den första delrapporten från arbetsgruppen presenterades i januari 2001 och består av en inventering och sammanställning av regeringens arbete i olika internationella forum. Grundläggande i rapporten är övertygelsen att globaliseringen måste styras med politiska beslut på samtliga nivåer; nationellt, regionalt och globalt. Arbetsgruppen betonar vikten av att politiker världen över på ett aktivt och samordnat vis effektivt kan använda de internationella institutioner som finns tillgängliga. Därmed efterlyser rapporten ett bredare angreppssätt, med en samlad politik på alla områden i syfte att uppnå ett bättre tillvaratagande och en rättvisare fördelning av globaliseringens möjligheter och lindra dess negativa konsekvenser.

I en svensk globaliseringspolitik måste de många beståndsdelarna inbördes stödja och förstärka varandra. Utskottet vill framhålla att det inte finns något enkelt enskilt grepp som i ett slag löser de problem som globaliseringen synliggör och ibland förstärker, utan ett brett angreppssätt måste tillämpas. Öppna gränser och internationell solidaritet är grundläggande värden i svensk politik. Globaliseringen är en i grunden positiv process som om den utvecklas rätt kan hjälpa oss att förverkliga målen om en rättvisare och tryggare värld.

Även beträffande utvecklingssamarbete finns en växande insikt om utvecklingsprocessernas komplexitet och om att globaliseringen ställer nya krav på samsyn och samstämmighet mellan olika politikområden. Dessa frågor står i fokus för den parlamentariska kommitté som tillsatts för att utreda Sveriges politik för global utveckling. Syftet med översynen är bl.a. att utifrån en vision om solidaritet i globaliseringens tid föreslå åtgärder för att vidareutveckla en sammanhållen politik för att främja en globalt ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar utveckling och avskaffa fattigdomen. Utredningsarbetet beräknas vara slutfört i oktober 2001. Utskottet kan konstatera att miljöfrågor hör till de politikområden, som i allra högsta grad har ett behov av samordning, på både nationell och internationell nivå.

Med vad ovan anförts anser utskottet att motionerna 2000/01:U217 (kd) yrkande 2 och 2000/01:N328 (c) yrkande 4 kan besvaras.

Miljöpartiet hänvisar i motion *1999/2000:MJ807 (mp)* till behovet av att bevara de tropiska skogarna och stärka lokalsamhällenas och ursprungsbe-folkningarnas rättigheter till kontroll över sina egna naturresurser. Då Sverige hör till de länder i världen där skogsnäringen intar en viktig position är det naturligt att vi agerar aktivt internationellt mot en skogsavverkning som inte tar hänsyn till en långsiktig ekologisk utveckling. Miljöpartiet anser därför att Sverige bör inta en ledande roll internationellt för att stoppa den pågående globala skogsskövlingen (*yrkande 7*).

Utskottet kan notera att svenskt bistånd till skogsbruk ursprungligen mestadels bestod av stöd till industriskogsprojekt. Från mitten av 1970-talet stod byskogsbruk i centrum och sedan dess har insatserna utökats till bredare naturresurshushållningsprogram. Nya program har byggts upp som syftar till att ge stöd till uppbyggnad av u-ländernas kapacitet för planering av hållbart skogsbruk. Utskottet vill betona vikten av de skogsprinciper som förhandla-

des fram under Riokonferensen (UNCED) 1992, vilka skapar ett gemensamt förhållningssätt beträffande skogsfrågor på global nivå. Sida stöder arbetet med att omsätta UNCED:s skogsprinciper i praktiken och bl.a. har seminarier arrangerats om svenska erfarenheter av hållbart skogsbruk. Vidare konstateras att nya internationella initiativ nyligen har tagits för att ytterligare uppmärksamma skogsfrågornas roll i miljösammanhang. FN beslutade under hösten 2000 att inrätta ett nytt underorgan till Ecosoc för att behandla uthålligt skogsbruk. Det nya organet, United Nations Forum on Forests (UNFF), hade sitt konstituerande möte i februari 2001 och kommer att fatta beslut om arbetsprogram i juni 2001. Utskottet välkomnar att frågor kring skog och skogsbruk behandlas som en del av debatten om hur hållbar utveckling kan främjas. Som framgår ovan arbetar Sverige sedan länge aktivt med skogsvård och har intagit en ledande roll internationellt i dessa frågor.

Med detta anser utskottet att motion 1999/2000: MJ807 (mp) yrkande 7 kan besvaras.

Problematiken med den ökande koralldöden belyses i motion 1998/99:U201 (mp). Den orsakas enligt forskare av snabb temperaturhöjning i vattnet, vilket hör samman med ökade utsläpp av växthusgaser. Även utsläpp av miljögifter, t.ex. orenade industriavlopp, har betydelse, liksom den växande turismen inriktad på dykning. Motionärerna framhåller att det finns ett stort behov av fortsatt svensk och internationell forskning rörande korallrevsskador (yrkande 2).

Utskottet har noterat att Forskningsrådsnämnden företagit undersökningar beträffande korallrevsskador och att det internationella korallrevsnätverket organiserat en uppföljning av hur omfattande koralldöden är. Korallreven är bland de mest produktiva och biologiskt diversa ekosystem som finns på jorden. De täcker mindre än 0,5 % av havets areal och ändå återfinns där nästan en tredjedel av havets fiskarter. Internationell forskning har uppskattat att 10 % av världens korallrev har gått förlorade och att 60 % är direkt hotade av mänsklig aktivitet och klimatförändringar. Omfattande arbeten pågår bland annat i USA med att utforma en bevarandeplan, där man genom att kartlägga reven vill skapa ett marint nätverk av skyddade områden. Temperaturhöjningen i vattnet och de ökade utsläppen av växthusgaser kan främst åtgärdas inom ramen för klimatkonventionen. Utskottet vill därför understryka vikten av att de fortsatta förhandlingarna når resultat, så att Kyotoprotokollet kan ratificeras och efterlevas.

Med bl.a. Sverige som initiativtagare, bildades 1994 det internationella korallrevsinitiativet (ICRI) som ett samverkansprojekt för att uppmärksamma det globala överutnyttjandet och förstörelsen av korallrev. ICRI är en icke-formaliserad sammanslutning av industrialiserade länder, utvecklingsländer, utvecklingsbanker, biståndsorganisationer, forskningsråd, privata intressenter samt enskilda organisationer. Sverige blev vid årsskiftet 2000–2001 ordförande för ICRI tillsammans med Filippinerna.

Med vad ovan anförts anser utskottet att motion 1998/99:U201 (mp) yrkande 2 kan besvaras.

FN

Bakgrund

Inom ramen för FN har flera stora miljökonferenser bidragit till att belysa de globala miljöproblemen som mänskligheten står inför. FN:s konferens om människans miljö (The United Nations Conference on Human Environment) som hölls i Stockholm 1972 brukar betecknas som en vändpunkt i miljöarbetet, eftersom Stockholmsdeklarationen bl.a. inbegriper miljöaspekten som en av människans grundläggande rättigheter samt fastslår att hon bär ansvar för att skydda och förbättra miljön för nuvarande och framtida generationer. Senare FN-konferenser har vidareutvecklat den gemensamma grundsynen där jämlikhet, fred, rättvisa, demokrati, ekonomisk och social utveckling, miljövard och hållbar utveckling ses som odelbara och ömsesidigt påverkbara processer. FN-konferensen i Rio de Janeiro 1992 om miljö och utveckling (UNCED) introducerade den globala planen för hållbar utveckling, Agenda 21, som bl.a. understryker nödvändigheten av olika befolkningsgruppers aktiva deltagande i det politiska och ekonomiska beslutsfattandet kring ett gemensamt miljöarbete. Agenda 21 är unik i så motto att den behandlar miljöproblem såväl på den lokala och regionala som på den globala nivån, samtidigt som den poängterar vikten av samtliga mänskliga rättigheter. UNCED beslutade att upprätta FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD), som möts årligen för att driva på och underlätta genomförandet av rekommendationerna i handlingsprogrammet Agenda 21. Under år 2001 fokuserar CSD sitt arbete på frågor om transporter, energi samt informationsspridning. Andra resultat av Rio-konferensen och förhandlingsprocesserna däromkring var ett gemensamt uttalande om skogsprinciper och konventionen om klimatförändring (FCCC) samt konventionen om biologisk mångfald (CBD). Fem år efter UNCED, år 1997, hölls ett avstämningsmöte i New York (Rio+5), där medlemsländerna kunde konstatera att arbetet inte gick framåt med den fart man eftersträvat i Rio, varför nya krafttag efterlystes.

Bland annat konventionen om biologisk mångfald hör till de internationella avtal kring miljösamarbete som anses länka samman miljö och MR-aspekter. CBD har ett tydligt rättviseperspektiv och betonar att den biologiska mångfalden är ett gemensamt arv för hela mänskligheten. Konventionen behandlar både hot mot den biologiska mångfalden och möjligheter, t.ex. att genteknologisk utveckling kan leda till ökad global livsmedelsförsörjning, vilket är av vikt för mänsklighetens överlevnad.

Även Konventionen om allmänhetens rätt till deltagande i prövningsprocesser samt till insyn och information i miljöfrågor, vanligtvis kallad Århuskonventionen, från 1998 utvecklar och definierar de rättigheter en stat måste ge varje individ för att denne skall kunna påverka sin miljö.

Ytterligare ett stort steg framåt togs under år 2000 då FN:s miljöprogram, UNEP, under värdskap av Sverige samlade hundra miljöministrar i Malmö för att diskutera tre ämnen: nya och framväxande miljöfrågor, näringslivets roll för miljöfrågorna samt det civila samhällets och mediernas roller och

ansvar i miljöarbetet. Slutsatserna formulerades i tydliga och visionära ordalag i den s.k. Malmödeklarationen. Med denna som grund intensifieras ansträngningarna att skapa en mer sammanhållen, fokuserad och kraftfull behandling på den globala nivån av frågor kring hållbar utveckling och i anslutning här till en förstärkt internationell rättsordning på miljöområdet.

Det globala miljöarbetet inriktas i dag alltmer på uppföljningskonferensen till UNCED (Rio+10) som skall äga rum i Johannesburg år 2002. Från svensk sida är strävan att Rio+10 skall återuppväcka den anda och politiska vilja som präglade UNCED och ge konkreta resultat. Som ett led i förberedelserna har regeringen beslutat inbjuda ungdomar från hela världen till en konferens för hållbar utveckling i Borgholm i maj 2001. Sverige har anslutit sig till ett 25-tal internationella miljökonventioner. De kan kategoriseras i luftkonventioner, havskonventioner, naturvårdskonventioner och övriga.

Behandling av motioner

Miljöpartiet anser i motion 2000/01:U415 (mp) att Sveriges starka engagemang i FN bör vara en grundpelare i svensk utrikespolitik. Motionärerna ser FN som ett oundgängligt redskap i kampen mot de långsiktiga hoten mot mänsklig överlevnad. Mot bakgrund av den snabba politiska, ekonomiska och tekniska utvecklingen förändras hoten kontinuerligt, varför det är viktigt att rikta fokus på FN:s framtida uppgifter (*yrkande 5*). I motionen understryks behovet av att verka för att livsstil, teknik och normer medför att vi kan leva på ett rättvist miljöutrymme ur ett globalt perspektiv. Miljöpartiet vill skynda på arbetet mot en värld där miljöutrymmet är rättvist fördelat och där alla människor lever ekologiskt hållbart. Det kräver dock att ekologiskt tänkande integreras i de ekonomiska modellerna (*yrkande 6*).

I samma motion, 2000/01:U415 (mp), diskuterar Miljöpartiet även globalisering som ett fenomen som allt mer har kommit att prägla vårt samhälle. Partiet understryker att globaliseringen för med sig såväl nya möjligheter som nya problem. Globaliseringen har exempelvis skapat nya klyftor mellan dem som har kunnat dra nytta av dess fördelar och dem som fått ta de negativa konsekvenserna. Miljöpartiet vill uppmärksamma den rapport FN:s generalsekreterare avlade inför millennietoppmötet år 2000. Rapporten innehåller en rad rekommendationer för hur man skall kunna möta de utmaningar mänskligheten står inför, såsom att bekämpa fattigdom och ojämlikhet, förbättra utbildningen, öka säkerheten, minska spridningen av hiv/aids och skydda miljön (*yrkande 7*).

Centerpartiet menar i motion 2000/01:N328 (c) *yrkande 2* att i arbetet med att lösa de stora globala överlevnadsproblemen måste strävan vara att stärka FN:s och FN-organens effektivitet och roll. De anser att FN-systemet måste bli ett bättre och mindre byråkratiskt instrument för att forma globala strategier och samordna insatser. Respektive underorgan måste få en nyckelroll inom sitt ansvarsområde, t.ex. UNEP i fråga om de globala miljöproblemen och UNDP för att bekämpa fattigdom.

Utskottet noterar att FN:s generalsekreterare i sin rapport till millennieför-samlingen pekade på de framsteg som gjorts sedan 1972 då den första miljö-konferensen hölls i Stockholm. Arbetet med att integrera ekonomiska, sociala och miljömässiga hänsyn pågår bl.a. inom ramen för hållbar utveckling. Åta-ganden har gjorts från medlemsländerna, men generalsekreteraren kunde dock konstatera att utmaningarna kräver ytterligare ansträngningar. Han uttrycker en förhoppning om att världens ledare skall skapa nytt liv i debatten om håll-bar utveckling samt lägga grunden för konkreta åtaganden i samband med toppmötet om miljö och utveckling år 2002. Sverige har välkomnat att hållbar utveckling, som ett av tre huvudteman, sattes i centrum för millennietoppmö-tet.

Sverige har aktivt medverkat i det förberedande arbetet inför den översyn som toppmötet om miljö och utveckling i Johannesburg innebär och spelar under innevarande halvår en nyckelroll i förberedelsearbetet i egenskap av EU-ordförande. En nationalkommitté har tillsatts för att bistå regeringen i detta arbete. Enligt utskottets mening finns det stora och viktiga frågor att arbeta vidare med inom området hållbar utveckling. Det är därför av yttersta vikt att toppmötet 2002 ger önskat resultat och kan utgöra en god grund för det fortsatta arbetet.

Utskottet uppmärksammar även att en reformprocess för FN inleddes un-der 1997, bl.a. i syfte att åstadkomma en mer integrerad och systematisk hantering av miljö och hållbar utveckling inom alla FN:s verksamhetsområ-den. Ett viktigt led i detta arbete är att stärka FN:s miljöprogram (UNEP) och FN:s kommission för boende och bebyggelsefrågor (UNCHS). UNEP har förnyats de senaste åren med en ny ledning, en funktionell organisationsstruk-tur samt rationaliserad budget- och programplanering. FN-reformerna syftar bl.a. till att säkerställa att resurserna kan utnyttjas på bästa och effektivaste sätt.

Sverige deltar aktivt inom EU och internationellt för att stärka och vidare-utveckla den internationella miljöförvaltningen. Detta innebär en starkt roll för UNEP och dess roll i relation till de internationella miljökonventionerna, vilket även är kopplat till biståndet. EU verkar även för att miljöavtal och handelsavtal skall vara ömsesidigt stödjande och även denna administration förenklas med en starkt miljöförvaltning. Dessa frågor kan komma att be-handlas vid toppmötet år 2002. Internt inom EU pågår ett arbete med att integrera miljöhänsyn i övriga politikområden.

Med vad ovan anförts anser utskottet att motionerna 2000/01:U415 (mp) yrkandena 5–7 och 2000/01:N328 (c) yrkande 2 kan besvaras.

EU och övriga Europa

Bakgrund

Sverige har under sin ordförandeperiod i EU upphöjt miljö till en av de tre högst prioriterade frågorna och kan i EU-sammanhang hålla hög profil på miljöområdet bl.a. mot bakgrund av att en svensk, Margot Wallström, innehar posten som miljökommissionär. Bland annat skapandet av den inre marknaden har under flera år tagit stora resurser i anspråk i det interna EU-arbetet, men man kan nu notera att övriga politikområden fått ökat utrymme. Miljöfrågorna kan mot denna bakgrund komma att bli allt viktigare i den gemensamma politiken.

Sverige har sedan EU-medlemskapets början varit pådrivande i arbetet med att integrera miljöhänsyn och hållbar utveckling i all EU-politik. Med Amsterdamfördraget, som trädde i kraft i maj 1999, har förutsättningarna för detta arbete stärkts väsentligt. På svenskt förslag tog kommissionen fram en särskild rapport för hur miljöfrågorna bättre kan integreras i EU-arbetets olika delsektorer. Rapporten antogs av Europeiska rådet i Cardiff i juni 1998, varför sektorsintegrationen kommit att kallas Cardiffprocessen. Sverige har deltagit aktivt i arbetet med att utarbeta de strategier, som de olika sektorsråden fått i uppgift att utforma i syfte att integrera miljöhänsyn och hållbar utveckling inom sina verksamhetsområden. Efter beslut vid möten i Wien 1998, Köln i juni 1999 och Helsingfors i december 1999 har sammanlagt nio sektorsråd påbörjat omställningsarbetet. Dessa nio, jordbruk, energi, transport, inre marknaden, industri, utvecklingssamarbete, ekonomiskt och finansiellt samarbete, fiske samt de s.k. horisontella frågorna (utrikesministrarnas sektor), skall till toppmötet i Göteborg i juni 2001 även ha formulerat klara miljömål för sina områden. Sverige har också varit drivande i arbetet att ena medlemsländerna om tydliga tidtabeller för att målen och strategierna skall kunna realiseras.

Toppmötet i Göteborg skall också anta en strategi för ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. Strategin bör vara så konkret att den kan påverka den praktiska politiken och möjliggöra att förändringar kommer till stånd på sådana områden där utvecklingen nu går i en ohållbar riktning. Kommissionen fick därför i uppdrag att inför Göteborgsmötet presentera ett utkast till övergripande strategi för EU:s arbete med hållbar utveckling. Strategin är ännu under utarbetande, men utskottet har inhämtat att den kommer att sätta fokus på sex prioriterade områden: klimatförändring, naturresurser, hälsofrågor, fattigdom och social utslagning, åldrande befolkning samt trafikrelaterade problem. Tanken bakom strategin för hållbar utveckling är bl.a. att den skall bli en del av EU:s bidrag till den internationella översynen av Agenda 21-arbetet vid toppmötet år 2002 (Rio +10). Både sektorsstrategierna och den övergripande strategin för hållbar utveckling har kommit att bli centrala frågor under det svenska ordförandeskapet i EU.

På toppmötet i Helsingfors uppmanades även kommissionen att före utgången av år 2000 utarbeta ett förslag till nytt handlingsprogram för miljön.

Det sjätte miljöhandlingsprogrammet har dock färdigställts först under början av 2001 och kommer att behandlas på miljöministrarnas möte i början av juni. De rådsslutsatser som tjänat som riktlinjer för programmets inriktning betonar att det bör bidra till att göra miljöfrågorna mer lättillgängliga för allmänheten samt till att utvärdera, stärka och utveckla de styrmedel som används inom EU:s miljöpolitik. Miljöhandlingsprogrammet kan beskrivas som en konkretisering av miljödimensionen i strategin för hållbar utveckling. Det utkast av programmet som presenterats och nu är föremål för diskussion inom EU-institutionerna lyfter särskilt fram områden såsom klimatförändring, hälsa och miljö, naturen och den biologiska mångfalden samt förvaltningen av naturresurserna. Nyligen antog kommissionen även ett förslag till kemikaliestrategi för EU. Den präglas av att industrin åläggs ett ökat ansvar för miljövard och miljöhänsyn i samband med kemikalieanvändning.

Behandling av motioner

Kommittémotion 2000/01: MJ762 (mp) handlar bl.a. om ratificering av Kyotoprotokollet. Motionärerna beklagar att så få länder ratificerat och i synnerhet att inte fler industrialiserade länder ratificerat protokollet. De anser att Sverige inom ramen för EU bör verka för att alla EU:s medlemsstater snart ratificerar Kyotoprotokollet (*yrkande 5*).

Utskottet kan konstatera att arbetet med klimatförändring utgör en angelägen utmaning som är länkad till den ekonomiska globaliseringen. Den höjda temperaturen i atmosfären får bl.a. till följd att glaciärer smälter, havsnivån stiger och ökenspridningen förvärras. FN:s klimatpanel, IPCC, värderar information och rapporter om klimatfrågor från över 2000 forskare från hela världen och anser det vara vetenskapligt fastlagt att klimatet kommer att förändras utöver naturliga variationer på grund av människans stora utsläpp av växthusgaser, främst koldioxid, som bidrar till uppvärmningen av atmosfären. Uträkningar gjorda av IPCC har visat att utsläppen av koldioxid skulle behöva minska globalt med 60 % för att stabilisera dem till 1985 års nivå (ca 18 miljarder ton koldioxid per år). Utskottet noterar att det föreligger ett stort behov av forskning på området då kunskapen om klimatrelaterade samband fortfarande är begränsad.

Den svenska klimatkommittén avlämnade under våren 2000 sitt betänkande Förslag till svensk klimatstrategi (SOU 2000:23), vari man arbetar med målet att till år 2050 ha minskat utsläppen med 50 % jämfört med nivån 1990. Kommittén föreslog att Sverige skulle minska sina utsläpp av växthusgaser med 2 % fram till tidsperioden 2008–2012 jämfört med 1990. Riksdagen fastställde 1993 (bet. 1992/93:JoU19) att utsläppen av koldioxid från fossila källor skulle stabiliseras år 2000 på 1990 års nivå för att därefter minska. Enligt den senast tillgängliga statistiken låg de totala utsläppen av växthusgaser i Sverige år 1999 mycket nära 1990 års nivå. Ytterligare beräkningar kommer att redovisas i den tredje nationalrapporten om klimatförändring, som nu är under framtagande.

Klimatkonventionen syftar till att stabilisera den globala koncentrationen av växthusgaser till en ofarlig nivå och i Kyotoprotokollet (1997) har de industrialiserade länderna gjort åtaganden om att gemensamt åstadkomma utsläppsminskningar på sammanlagt 5 % fram till tidsperioden 2008–2012. Dock tillämpas en bördefördelning, varför åtagandet är –8 % för EU, –7 % för USA och –6 % för Japan. EU:s andel fördelas i sin tur inbördes, varvid Sverige tillskrivits +4 %. Statsministern och miljöministern har dock uttalat stöd för klimatkommitténs förslag på –2 % och en proposition om klimatkommitténs föreslagna målsättning väntas hösten 2001. Utskottet konstaterar att Sverige hör till de pådrivande industrialiserade länderna i förhandlingarna om utsläppsminskningar. Konventionens sjätte partsmöte (s.k. COP6) i Haag i november 2000 handlade om vilka regler och mekanismer som skall gälla då åtagandena skall förverkligas. Dock bröt förhandlingarna samman på grund av oenighet kring bl.a. handel med utsläppsrättigheter, system för tidig förvarning och tillgodoräknande av s.k. sänkor.

Förhandlingsrundan skall återupptas (s.k. COP6 bis) i Bonn i juli 2001 och det är utskottets mening att Kyotoprotokollet kan ratificeras först när parterna kommit överens om vilka spelregler som skall gälla för dess implementering. Det är därför av stor vikt att de fortsatta klimatförhandlingarna når framgång. Den svenska regeringen har i egenskap av ordförandeland i EU aktivt deltagit i förberedelsearbetet inför det kommande mötet i Bonn och även nationellt pågår förberedelser för att möjliggöra en snabb ratificering av Kyotoprotokollet. EU arbetar med år 2002 som mål för ratificering, vilket även bekräftades på miljöministermötet i Kiruna i månadsskiftet mars–april 2001. I samband med mötet diskuterades även det beklagliga i att den amerikanska regeringen nyligen lämnat ett budskap att USA inte tänker följa uppgörelsen från Kyoto att minska utsläppen av koldioxid och andra växthusgaser. USA står för 25 % av de globala utsläppen och är därför en viktig aktör i denna fråga. För att Kyotoprotokollet skall kunna träda i kraft krävs att 55 medlemsstater omfattande minst 55 % av de globala utsläppen har ratificerat protokollet. Utskottet anser det därför vara mycket viktigt att USA lever upp till de åtaganden som gjordes 1997.

Med vad ovan anförts anser utskottet att motion 2000/01: MJ762 (mp) yrkande 5 kan besvaras.

I partimotion 2000/01: MJ711 (c) påtalas att Sverige har goda förutsättningar att vara ett föredöme på miljöområdet. Samtidigt ställs nya krav på internationellt samarbete, då många av dagens miljöproblem är globala. Motionärerna menar att Sverige därför tillsammans med de övriga nordiska länderna bör gå före och bilda en nordisk miljöunion. Bildandet av en sådan skulle kunna tjäna som ett viktigt exempel på hur nationsgränser inte stoppar miljöarbetet och samtidigt ge affärsmöjligheter för svenska och nordiska företag. Bland annat skulle miljöunionen kunna arbeta med klimatfrågorna och exempelvis införa ett system med handel av utsläppsrättigheter i Norden och eventuellt i Baltikum (*yrkande 14*).

Utskottet konstaterar att det inom ramen för det nordiska ministerrådet och Baltic Sea Region Energy Cooperation (BASREC) redan pågår ett integrationsarbete på miljöområdet. Arbetet går bl.a. ut på att utveckla planerna på ett försöksområde (s.k. testing ground) för de flexibla mekanismerna i Östersjöområdet. Dessa mekanismer, som instiftades genom Kyotoprotokollet, är instrument med vars hjälp länder kan tillgodoräkna sig de utsläppsminskningar som görs i andra länder, bl.a. genom handel med utsläppsrättigheter och genom olika projekt. Den grundläggande tanken bakom försöksområdet är både att främja energisamarbetet i regionen och att tillse att Kyotoprotokollets åtaganden uppnås. Försöksområdet kan därmed ses som en åtgärd med flera positiva effekter.

På de nordiska statsministrarnas uppdrag pågår inom Nordiska ministerrådets ram även ett samarbete om att ta fram en strategi för hållbar utveckling i Norden, som skall inriktas på områden där de nordiska länderna har gemensamma intressen och särskilt goda förutsättningar att samarbeta och skapa ett mervärde. Strategin omfattar områden såsom klimatförändringar, hav, kemikalier, livsmedelssäkerhet, energi, transport, lantbruk, näringsliv, fiske, och skogsbruk. De nordiska ländernas miljöstrategi syftar till att bevara den biologiska mångfalden, att uppnå en hållbar användning av naturresurserna och att minska föroreningar och utsläpp under kritiska belastningsgränser. Utskottet vill framhålla att den form av miljösamarbete som existerar i dag på nordisk nivå är tillräcklig och betvivlar att ett formellt bildande av en miljö-union skulle vara mer ändamålsenlig. Ytterligare institutionalisering riskerar även ta resurser från det miljöarbete som Sverige driver inom ramen för EU.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motion 2000/01: MJ711 (c) yrkande 14.

I kommittémotion 1999/2000:U802 (v) framhålls behovet av att öka näringslivets miljöinvesteringar i Östeuropa. Utsläppen i Östersjön drabbar alla länder i regionen och det ligger därför i svenskt intresse att tillse att våra miljömisslag inte upprepas i öst. Samtidigt har svenskt näringsliv en stor potentiell marknad för modern miljöteknik och miljöanpassade produktionsmetoder i dessa länder. Motionärerna menar att regeringen därför bör främja en sådan utveckling och ta initiativ till näringslivskonferenser i syfte att höja nivån på de svenska miljöinvesteringarna i Östeuropa (*yrkande 5*).

Främjandet av en miljömässigt hållbar utveckling är ett av de mål som skall styra det svenska samarbetet med Central- och Östeuropa. Utgångspunkten för de svenska insatserna i Östersjöområdet är åtgärdsprogrammet för Östersjön som statsministrarna beslutade att upprätta vid Östersjökonferensen 1990. Två år senare antog Östersjöstaternas miljöministrar det framförhandlade programmet, som identifierade 132 åtgärder att vidtagas under en 20-årsperiod i syfte att återställa den ekologiska balansen i Östersjön. Vid regeringskonferensen om Östersjöområdet i Visby 1996 fastlades också att hållbar utveckling skulle vara grunden för samarbetet i regionen. Östersjörådet antog senare samma år tre handlingsprogram, varav ett rörde miljön. Inom ramen för åtgärdsprogrammen bidrar Sverige bl.a. med finansiering till pro-

jekt som skall förbättra vattenreningsystem och avloppshantering i flera stora städer runt Östersjön. Utskottet delar uppfattningen att det är viktigt att komma åt problemet med föroreningar i Östersjön och kan konstatera att ett antal insatser i den riktningen redan har initierats. Det finns samtidigt ett enormt fortsatt behov av miljöinvesteringar i Östeuropa och flera svenska företag har redan etablerat verksamhet där. Inom ramen för arbetet med de regionala tillväxtavtalen skapas en överblick av miljösituationen i flera länder i Central- och Östeuropa, vilket identifierat vilka möjliga affärer svenska företag kan delta i. Den svenska regeringen satsar på att främja svenska miljöinvesteringar i Östeuropa även om det inte alltid görs i formen av näringslivskonferenser. Den typ av information som lägger grunden för investeringar och företagssamarbete härstammar ofta från direkta kontakter på regional eller lokal nivå samt den kunskap som finns tillgänglig hos Sida, NUTEK, Exportrådet, m.fl.

Utskottet noterar att inom ramen för östbiståndet bedrivs, genom bl.a. Sida och Naturvårdsverket, ett aktivt bilateralt miljösamarbete i Östersjöregionen. Den s.k. andra Östersjömiljarden har som mål att stärka svenska företags position i området. Medel därifrån har bl.a. delegerats till Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) och Länsstyrelsen i Stockholms län. Även inom det treårsprogram (1999-2001) som man arbetar med för utvecklings-samarbetet med Central- och Östeuropa, fastslås att miljöinsatser skall ges en fortsatt hög prioritet. Samarbetet skall inriktas på institutionellt samarbete, lagstiftningsområdet och insatser relevanta för EU-anpassningen. En viktig del av det svenska stödet är just anpassningen till unionens regelverk på miljöområdet. Inom miljö- och energisamarbetet betonas behovet av investeringar och stöd till små- och medelstora företag inom ramen för StartÖst-programmet. Det svenska kärnsäkerhets- och strålskyddsprogrammet har varit ett annat framgångsrikt samarbete vilket har uppfyllt flera av de mål som fastställdes när verksamheten inleddes 1992. Utskottet vill även framhålla att en fortsatt konkretisering av EU:s nordliga dimension skulle kunna stärka EU:s roll i arbetet att förbättra miljösituationen i bl.a. Östersjöregionen.

Med vad ovan anförts anser utskottet att motion 1999/2000:U802 (v) yrkande 5 kan besvaras.

Den allvarliga miljöförstörelsen i Öst- och Centraleuropa är även temat för motion 1999/2000:U221 (*kd*). Där framhålls att miljöförstörelsen, exempelvis radioaktivt nedfall, får svåra konsekvenser för befolkningens, främst barnens, hälsa. Motionärerna menar att den svenska regeringen i EU och i internationella forum bör verka för att miljösamarbetet med berörda länder intensifieras i syfte att bl.a. förbättra barnens hälsa (*yrkande 8*).

Utskottet kan konstatera att i Sveriges samarbete med länderna i Central- och Östeuropa utgör social utveckling ett av de fyra huvudmålen. Beträffande barn och ungdomar görs både insatser inriktade på utveckling av socialtjänst och utbildning i socialt arbete och direkta insatser för att förbättra barns situation. Inom ramen för EU-samarbetet har länken mellan miljö och hälsa fått ökad uppmärksamhet, vilket bl.a. manifesterats i det nyligen presenterade

utkastet till EU:s sjätte miljöhandlingsprogram. Sambandet mellan hälsa och miljö är ett av de fyra prioriterade områdena i programmet. Målet är att uppnå en så god miljö kvalitet att den förorening människan står för (inbegripet olika typer av strålning) inte medför några nämnvärda effekter på eller risker för människans hälsa. I programutkastet betonas att det krävs en helhetssyn på miljö och hälsa, som sätter försiktighetsprincipen och förebyggande av risker i centrum och tar hänsyn till särskilt sårbara grupper som barn och äldre. Sverige har kunnat vara pådrivande i framtagandet av det nya miljöhandlingsprogrammet, inte minst mot bakgrund av att Sverige innehar ordförandeskapet i EU där miljöfrågor prioriteras.

Med vad ovan anförts anser utskottet att motion 1999/2000:U221 (kd) yrkande 8 kan besvaras.

2 Miljö och handel

Utskottet uppmärksammar i detta kapitel sambandet mellan miljö- och handelsfrågor, följt av behandling av motioner om s.k. grön GSP i EU:s handelspolitik, relationen mellan miljö- och handelsavtal och nordisk miljömärkning. Utskottet har för samtliga yrkanden funnit att det svenska agerandet ligger i linje med vad motionärerna eftersträvar, varför yrkandena besvaras.

Bakgrund

De senaste 25 årens kraftigt ökade handel har även fått konsekvenser för miljön, med ökat resursuttag och ökade utsläpp av växthusgaser. Att beakta sambandet mellan miljöhänsyn och handel är en väsentlig faktor för att kunna uppnå en långsiktigt hållbar utveckling. I vissa länder utgör i stort sett all export råvaror och jordbruksprodukter vilket gör den ekologiska balansen särskilt utsatt då ökad efterfrågan och behov av produktivitetsökning sätter krav på högre avkastning. Länken mellan miljöhänsyn och handelspolitik utreds och beaktas i bl.a. EU och internationella organisationer såsom FN, Världshandelsorganisationen (WTO) och Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD).

En hållbar utveckling är redan i dag ett uttalat mål för WTO. Sverige deltar i de internationella diskussionerna om handel och miljö främst inom WTO:s kommitté för handel och miljö, vilket har stor betydelse för att påverka och genomdriva eventuella förändringar i handelsregelverket med inriktning mot en hållbar utveckling. Det anses allmänt att miljöfrågorna endast kan lösas inom ramen för en bredare WTO-förhandling. Regeringen har i flera sammanhang betonat att det är ett av många viktiga mål i en ny runda i WTO. Sverige och EU verkar för att miljöfrågorna skall kunna integreras sektorsövergripande i alla områden som förhandlas, bl.a. i syfte att enklare kunna hantera specifika miljöfrågor som exempelvis relationen mellan handelsregelverket och handelsåtgärder i miljökonventioner, försiktighetsprincipens utrymme i WTO-regelverket samt frågan om miljömärkningssystemens relation till WTO-avtalet. Det är i detta sammanhang av stor vikt att handelsavtalen stämmer överens med de internationella miljökonventioner som framförhandlats. Från u-ländernas sida har idén med miljökrav i handelssammanhang mottagits med viss skepsis av rädsla att de från i-ländernas sida skall användas i protektionistiskt syfte och att u-ländernas produkter därmed kan komma att utsättas för nya handelshinder.

FN:s konferens för handel och utveckling (UNCTAD) utgör ett viktigt stöd för u-länderna i samband med en friare världshandel. UNCTAD bedriver handelsstödjande tekniskt bistånd med särskild inriktning på de minst utvecklade länderna. Då UNCTAD:s tionde konferens ägde rum i Bangkok i februari år 2000 samlades 2000 deltagare från 159 länder. Den hölls således snart efter det att WTO:s tredje ministerkonferens i Seattle misslyckats med att nå

resultat, vilket märkbart påverkade förhandlingarna. Den gemensamma ambitionen att visa enat stöd för det internationella handelssystemet framgår mycket tydligt av Bangkokdeklarationen, och viljan att överbrygga motsättningar mellan i- och u-länder kom till tydligt uttryck. Vidare lyftes de minst utvecklade ländernas (MUL-ländernas) problem fram, genom att man betonade vikten av att ta större hänsyn till utvecklingsfrågorna, även indirekt inbegripet miljöhänsyn, i WTO och till hur u-länderna bättre skall kunna inlemmas i processen (den s.k. utvecklingsdimensionen). Deklarationen pekar på behovet av dialog och engagemang för att u-länderna bättre skall kunna utnyttja globaliseringens fördelar.

Även inom ramen för EU bedrivs arbete med att koppla samman handelspolitik och miljöfrågor. På initiativ av EU anordnade WTO ett särskilt högnivåmöte om handel och miljö 1999, i syfte att öka förståelsen mellan industrialiserade länder och utvecklingsländer samt ge enskilda och intresseorganisationer möjlighet att delta i debatten.

Behandling av motioner

I partimotion 2000/01:N328 (c) framhålls att EU:s ställning inom världshandeln bör kunna användas offensivt för att t.ex. driva miljökrav genom positiva incitament. Motionärerna anser därför att en övergripande målsättning inom handelspolitiken bör vara att införa grön GSP (General System of Preferences), dvs. generösare tullbestämmelser för dem som når upp till vissa fastställda miljökrav, på exempelvis jord- och skogsbruksprodukter (*yrkande 10*).

Utskottet vill erinra om vikten av att se denna fråga i ljuset av Sveriges mål att på sikt åstadkomma helt öppna marknader för u-länderna för alla jordbruksprodukter. Efter aktivt svenskt engagemang, beslutade EU:s allmänna råd i februari i år om ett första steg i denna riktning. Från och med den 5 mars 2001 är alla varor, med tre undantag, tullfria för de minst utvecklade länderna. De tre undantagen är bananer (helt tull- och kvotfria 2006) samt ris och socker (tull- och kvotfritt år 2009). Regeringen har i handel/miljösammanhang drivit att nolltullar, dvs. inte bara en viss tullreduktion, skall gälla för jordbruksprodukter som är hållbart och ekologiskt producerade i u-länderna.

Av miljöpolitiska skäl finns det flera som förespråkar att en övergripande målsättning i EU:s handelspolitik borde vara att tillämpa s.k. grön GSP på handelsvaror. Man har försökt införa grön GSP för tropiskt timmer, men inga länder har utnyttjat möjligheten att ansluta sig. Den 1 juli 1999 blev det även möjligt för länder att ansöka om den särskilda stimulansordningen för miljön, men inte heller för detta har några u-länder ännu visat intresse. Förmånsländernas första reaktioner har i stället präglats av viss misstänksamhet. Några av länderna har principiella invändningar mot att införa samband mellan handel och miljömässiga normer. Andra fruktar en inblandning i sina inre angelägenheter och befärar att EU kommer att avslå en eventuell ansökan. En ytterligare orsak till u-ländernas tveksamhet kan vara att preferenserna inte är

tillräckligt stora eller kopplade till krav som är svåra att uppfylla, just för att de bl.a. skall vara mätbara. Utskottet ser även flera problem med att skapa ytterligare system och undersystem för tullreduktioner (förenat med vissa villkor) inom EU. Om generösare tullbestämmelser tillämpas för produkter som uppfyller miljömässiga krav, uppkommer frågan om inte motsvarande tullreduktioner bör ges till produkter som uppfyller eftersträfvade internationella normer på andra områden, som t.ex. arbetsrätt. Särordningarna kan bli flertaliga och riskera att få kontraproduktivt resultat om de i stället uppfattas som ytterligare hinder på vägen att uppnå ett generellt bredare marknadstillträde för u-länderna. De skulle även skapa ytterligare administration på både EU:s och u-ländernas sida. Mot denna bakgrund är det tveksamt om tiden ännu är mogen att göra ytterligare ansträngningar för att införa en allmän grön GSP i EU:s handelspolitik. I de diskussioner som förts nyligen om EU:s policy för offentlig upphandling verkade Sverige aktivt för att miljökrav skulle inbegripas. Utskottet kan dock konstatera att Sverige ej till fullo kunnat få gehör från den övriga medlemskretsen.

Det är också ett övergripande svenskt intresse att nya stimulansordningar utformas på ett sådant sätt att de står i överensstämmelse med WTO:s regelverk. Utskottet anser det i första hand vara WTO:s uppgift att medverka till att den globala handelspolitiken utformas på så sätt att producenterna stimuleras till att ta miljömässiga hänsyn.

Med vad ovan anförts anser utskottet att motion 2000/01:N328 (c) yrkande 10 kan besvaras.

Miljöpartiet framför i motion 1999/2000: MJ807 (mp) att det i flera fall föreligger en konflikt mellan avsikterna i vissa handelsavtal och konventionen om biologisk mångfald. Partiet menar att den senare måste väga tyngst och därför bör den vägledande principen vara att internationella handelsavtal skall underställas FN-konventionen om biologisk mångfald (yrkande 6).

Inom ramen för konventionen om biologisk mångfald, som 104 stater undertecknade i samband med Riokonferensen 1992, har ett särskilt protokoll om biologisk säkerhet förhandlats fram. Utskottet vill erinra om att detta protokoll innehåller bestämmelser rörande handel och märkning av genetiskt modifierade organismer (s.k. GMO:er) inom betydande ekonomiska sektorer såsom jordbruk och livsmedel. Därmed har protokollet starka kopplingar till det internationella handelsregelverket inom WTO. Frågan om avtalet skulle underordnas WTO:s regelverk var en av de mest kontroversiella under förhandlingarna. Den s.k. Miamigruppen, som består av stora jordbruksexporterande länder, motsatte sig starka krav från andra länder att ge protokollet en helt självständig ställning. Den slutliga lösningen blev skrivningar i preamblen som inte klart och tydligt ger protokollet den självständiga ställning som bl.a. EU eftersträvat.

Sambandet mellan handel och miljö är, som framgått tidigare, en kontroversiell fråga i WTO. U-länderna har motsatt sig att regler på miljöområdet införs i det globala regelverket med motiveringen att dylika lätt kan missbrukas i protektionistiska syften. Även om u-ländernas farhågor kan vara motive-

rade instämmer utskottet i regeringens slutsats att miljö- och handelspolitik måste vara ömsesidigt förstärkande. Allmänt sett skapar ytterligare liberaliseringar på handelsområdet förutsättningar för en effektivare resursanvändning. Samtidigt är det väsentligt att miljöfrågornas betydelse tydligt markeras i WTO. De åtaganden som världens länder har gjort på miljöområdet, bl.a. Agenda 21, får inte undergrävas av ett WTO-avtal. I den s.k. Århusdeklarationen slog FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE) fast att WTO-regler helt och fullt måste ta hänsyn till behovet av en hög nivå på skyddet av miljön. Sverige och EU intar positionen att en ny WTO-runda skall omfattas också av kopplingen mellan handel och miljö. Det är samtidigt viktigt att regler på området tar hänsyn till u-ländernas oro för dold protektionism.

En ökad internationell handel som inte åtföljs av en ansvarsfull miljöpolitik får negativa konsekvenser för miljön. Resultaten av en ny WTO-runda får inte stå i strid med vad världens länder åtagit sig i andra sammanhang och det är därför av stor vikt att både EU och Sverige verkar för att miljöavtal och handelsavtal skall vara ömsesidigt stödjande.

Med vad ovan anförts anser utskottet att motion 1999/2000: MJ807 (mp) yrkande 6 kan besvaras.

I kommittémotion 1998/99:U704 (v) betonas att rätten till rena livsmedel, ren luft och rent vatten bör höras till människans grundläggande rättigheter. För att ge konsumenterna bättre möjlighet att välja sina produkter bör ett trovärdigt system för miljömärkning, som exempelvis Svanen, utvecklas på nordisk nivå och bör i framtiden omfatta t.ex. trävaror och fisk (yrkande 4).

Även i motion 2000/01:U9 (mp) yrkande 8 framhålls vikten av en förbättrad och utvidgad nordisk miljömärkning.

Utskottet har inhämtat att rapporten Svanen ur konsument- och miljöperspektiv (Tema Nord-serien) skall behandlas inom Nordiska ministerrådet under våren och sommaren 2001. Rapporten innehåller en utvärdering av miljömärkningen Svanen och omfattar konsumenternas kunskaper och inställning till miljömärkning, Svanens direkta och indirekta miljöeffekter samt organisation, finansieringsstruktur och strategi för framtiden. Utskottet har även fått information om att regeringen, senare under innevarande år, avser avge en lägesrapport till riksdagen om hur arbetet med miljömålet i konsumentpolitiken fortskrider och år 2002 redovisa effekterna av detta arbete.

Utskottet kan även notera att en av de nationella miljömärkningsorganisationerna, KRAV, i februari 2001 beslutade att ett frivilligt system för märkning av vild fisk och skaldjur skall utvecklas. Detta system skall omfatta regelverk samt kontrollorganisation. Representanter för beredningsindustrin samt detaljhandeln ingår i den nytillsatta styrgruppen. Som grund för utvecklingsarbetet, som beräknas ta ett år, ligger de nordiska kriterierna. KRAV har tidigare utvecklat ett system för odlad fisk och till sommaren planeras den första miljömärkta odlade fisken komma ut på marknaden.

Det är i första hand de svenska producenterna, fiskeindustrin och handeln som driver frågan om miljömärkningen av vild fisk i Sverige. Yrkesfiskarna deltar i arbetet och är väl informerade. Många svenska företag, producenter,

grossister och detaljhandlare tillämpar en utvecklad miljöpolicy och vill kunna tillhandahålla och förse konsumenterna med miljömärkta produkter.

Flera miljömärkningsorganisationer är intresserade av internationell samverkan och samarbete förekommer redan. Även Svanen har nyligen lämnat en rapport, efter ett uppdrag från en undergrupp till EU:s ministerråd. Sverige har ställt sig försiktigt positiva till märkning av fisk men det finns ett motstånd inom den övriga nordiska kretsen när det gäller märkning av livsmedel generellt. De nordiska fiskeministrarna beslutade sommaren 2000 att anta kriterier för ett hållbart fiske som skall ligga till grund för det fortsatta arbetet med miljömärkning av vildfångad fisk. EU-kommissionen har vidare aviserat att den kommer att presentera sitt meddelande om miljömärkning på fiskeministrarnas möte den 25–26 april 2001. Det pågår även ett internationellt arbete med att ta fram en världsstandard (MSC), men det har ännu inte visat sig vara framgångsrikt.

Beträffande trävaror konstaterar utskottet att man under flera år inom den nordiska miljömärkningen har försökt arbeta fram kriterier för trävaror, men av olika skäl har detta arbete lagts ner. Främsta problemet var spårbarheten, dvs. sågverken kan inte fullt ut garantera att en viss bräda kommer från ett certifierat skogsbruk. Branschen kunde därmed inte ställa upp på de krav som ställdes. Svanen har försökt bringa till stånd en märkning av trävaror men önskar se ett större intresse från branschen för att gå vidare i arbetet.

Med vad ovan anförts anser utskottet att motionerna 1998/99:U704 (v) yrkande 4 och 2000/01:U9 (mp) yrkande 8 kan besvaras.

3 Miljö, säkerhetspolitik och vattenfrågor

Utskottet belyser här kopplingen mellan miljöfrågor och säkerhetspolitik. Särskilt framhålls vattenfrågornas betydelse i säkerhetspolitiska sammanhang, då kampen om naturresurser och miljöhot, såsom bristande vattentillgångar, i flera fall leder till ökad konfliktbenägenhet. Utskottet besvarar även motioner om miljö- och säkerhetsmässiga hot, krigs påverkan på djurlivet, miljökatastrofen runt Aralsjön samt oljeutsläpp.

Bakgrund

Under senare år har sambandet mellan miljö och säkerhetspolitik kommit att uppmärksammas i allt högre grad. Miljöfrågornas roll i utvecklingssammanhang har lett till ett behov av att förstå hur miljöförstöring och ökad resursknapphet bidrar till risken för konflikter. För mindre än 30 år sedan talade man i dessa sammanhang främst om tillgången till icke-förnybara resurser, då t.ex. kontroll över oljeresurser var en viktig faktor i strategiskt tänkande. I dag inbegriper problembilden tillika den begränsade tillgången till förnybara resurser som jord, skog och vatten. Negativa miljöeffekter minskar utbudet av resurserna samtidigt som den stora befolkningsökningen leder till en ökad efterfrågan. Ojämlighet mellan fattiga och rika får till följd att den sinande resurstillgången i sin tur fördelas orättvist, med missnöje, social oro och folkomflyttningar som konsekvens. Resursknappheter minskar anpassningsförmågan, och det nödvändiga förändringsarbetet för att samhället skall kunna fungera under nya miljöpolitiska förutsättningar skapar i sin tur enorma påfrestningar. Miljöarbete, liksom arbete för minskad ojämlikhet, måste utgöra delar i det konfliktförebyggande arbetet. Som exempel på regioner som fått uppleva ökad spänning på grund av miljöfaktorer kan nämnas gränstrakterna mellan Senegal och Mauretanien, länderna kring Nilen och flera länder i Mellanöstern. Även i Kenya, Indonesien och Rwanda har miljörelaterad resursknapphet samverkat med etniska skiljelinjer och därmed bidragit till konfliktsituationen. Det finns således otaliga exempel, och i flera fall är den begränsade tillgången till vatten en av de främsta konfliktorsakerna.

Rent vatten är en livsviktig men sinande resurs. Bara en liten del av jordens vatten är drickbar, och de användbara vattenresurserna minskar drastiskt som följd av ineffektiv användning, utsläpp av orenat avloppsvatten och ökat befolkningstryck. Beräkningar har visat att en femtedel av jordens befolkning i dag saknar tillgång till rent vatten, och om 25 år kommer det att vara en tredjedel. Kopplingen mellan vattenförsörjning och säkerhetspolitik är i dag uppenbar. Frågan om makten över vattnet har ända sedan 1948 spelat en central roll i den arabisk-israeliska konflikten, och flera länder i Mellanöstern, exempelvis Israel, de palestinska territorierna, Jordanien, Syrien m.fl., måste ta särskild hänsyn till vattenförsörjningssvårigheterna i sitt säkerhetspolitiska tänkande.

I ett modernt säkerhetspolitiskt perspektiv rymmer vattenfrågorna såväl individuella som nationella och globala säkerhetsaspekter. En helhetssyn på vattenfrågorna innefattar många olika dimensioner och kräver kunskap om flera olika faktorer såsom befolkningsökning, olika jordbruksmetoder, kulturer och traditioner.

På toppmötet som föregick millennieförsamlingen värdade FN:s generalsekreterare om att medlemsländerna skulle anta målet att till år 2015 halvera det antal människor som saknar säker tillgång till vatten till rimligt pris. FN försöker skapa globala regler för vattenhantering. Den konvention som utarbetats, *The Law of Non-Navigational Uses of International Watercourses* har dock endast undertecknats av 16 länder och ratificerats av 9 medlemsländer, däribland Sverige. Även FN:s förre generalsekreterare Boutros Boutros Gali förutspådde att morgondagens krig kommer att utkämpas om vatten. Vi vet i dag att såväl översvämningar som vattenbrist är ett hot mot vår gemensamma säkerhet.

Behandling av motioner

I motion 1998/99:U704 (v) *yrkande 2* berörs sambandet mellan säkerhet och miljöfrågor. Motionären pekar bl.a. på risken för radioaktiva föroreningar i Nordens närområde och menar att detta hör till de största miljömässiga och säkerhetspolitiska hot Sverige står inför i dag. Vidare betonas i motionen att de miljöhot och sociala orättvisor som föreligger i stora delar av Europa måste åtgärdas med gemensamma krafter.

Utskottet vill i sammanhanget instämma i synen att miljöfaktorer har en koppling till säkerhetspolitiska hänsyn, vilket kräver ett integrerat synsätt i exempelvis konfliktförebyggande samt civil och militär krishantering. I rollen som EU-ordförande har Sverige aktivt lett arbetet att ge unionen en grundläggande förmåga till konfliktförebyggande och krishantering. I konfliktförebyggande syfte spelar även utvecklingssamarbete en viktig roll, då det kan bidra till att skapa ett stabilt samhälle. Såväl Sverige som EU tillämpar ett brett synsätt i utvecklingsfrågor, med hänsyn till politiska, sociala, ekonomiska och ekologiska dimensioner. Det övergripande målet att bekämpa fattigdom nås inte bara genom att arbeta för tillväxt och jämlik resursfördelning utan kräver också demokrati, jämlikhet, mänskliga rättigheter, god samhällsstyrning, social rättvisa och miljömässig hållbarhet.

Som framgått tidigare, utgör arbetet med att främja en hållbar utveckling samt den sociala dimensionen prioriterade områden i det svenska utvecklingssamarbetet med de baltiska staterna samt länder i Central- och Östeuropa. Sverige har även ett stort engagemang i kärnsäkerhetsfrågor, och svenska myndigheter, t.ex. Statens strålskyddsinstitut, har genom olika projekt bidragit till att förbättra kunskapen om kärnsäkerhet hos centrala och lokala myndigheter i Central- och Östeuropa. Syftet med det svenska kärnsäkerhetsprogrammet är att bidra till att uppenbara säkerhetsbrister åtgärdas i sådana reaktorer som av energibalansskäl inte omedelbart kan stängas. Inom kärnavfalls- och strålskyddsområdet har de svenska insatserna fokuserat på hanteringen av

kärnavfall, då en tidigare kartläggning av dessa problem visade på stora behov, exempelvis i den ryska delen av Barentsområdet.

Utskottet delar motionärernas syn på att miljöhot och arbetet med sociala frågor måste utföras med gemensamma krafter och vill därför understryka vikten av de insatser som görs inom ramen för EU.

Med vad ovan anförts anser utskottet att motion 1998/99:U704 (v) yrkande 2 kan besvaras.

Det finns ett växande engagemang för djurs rättigheter, men sällan diskuteras krigens effekter på djur. Detta uppmärksammas i motion 2000/01:U205 (s). Som exempel nämns hur djurlivet påverkats av de växtgifter och den napalm som användes under Vietnamkriget och den skogsskövling som skett i samband med minering i Kambodja. Motionären anser att regeringen bör ta initiativ till en dialog med djurrättsorganisationer och andra om hur krigs effekter på djurlivet skall kunna belysas och bli en del av fredsarbetet.

Utskottet anser det vara angeläget att uppmärksamma att även växt- och djurliv drabbas av de effekter krig medför. Utskottet förutsätter att även denna aspekt beaktas i de processer som leder fram till internationella överenskommelser om såväl miljöfrågor som konventioner som rör nedrustning och krig. Giftbesprutning, skogsskövling och minering får direkta konsekvenser för både människor och ekosystemet. Sverige arbetar för förebyggande av konflikter och är en aktiv pådrivare i flera frågor som påverkar förutsättningarna för ett ekologiskt hållbart fredsarbete, t.ex. atmosfäriska provsprängningar, bruket av massförstörelsevapen, truppminor samt nedrustning i övrigt. Sverige har sedan länge fäst stor vikt vid ett totalförbud mot kemiska vapen och därmed elimineringen av en hel kategori massförstörelsevapen, som även påverkar ekosystemet. I januari 1993 undertecknade Sverige FN:s konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring, som FN:s medlemsstater förhandlat fram under loppet av 20 år. Det svenska engagemanget visar sig både i internationella förhandlingar om gemensamma konventioner och i praktiskt arbete som t.ex. minröjning, att förhindra läckage i kärnreaktorer, m.m. Svensk militär visar stort miljöengagemang och miljökunnande. Fredsarbetet består således av flera olika komponenter, och det man uppnår kommer både människor samt växt- och djurliv till gagn.

Inom ramen för Natosamarbetet, har Sverige deltagit i arbetsgrupper som utrett sambandet mellan krig och miljö. Den kommitté som främst sysslar med militära miljöfrågor, CCMS (Committee on the Challenges of Modern Society) utarbetar pilotstudier i miljörelaterade frågor. I detta sammanhang har man kunnat konstatera behovet av att ytterligare utreda effekterna på flora och fauna, men ej utfört en separat studie i frågan på grund av att den skulle bli alltför omfattande i relation till de resurser som står till förfogande. Utskottet vill framhålla att det är viktigt med en mångfasetterad analys som även beaktar krigs effekter på både växt- och djurliv och att hög miljömedvetenhet tillämpas i hela fredsarbetet.

Med vad ovan anförts anser utskottet att motion 2000/01:U205 (s) kan besvaras.

Flera motioner är relaterade till vatten och vattenförsörjning. I motion 2000/01:U901 (kd) beskrivs miljökatastrofen vid Aralsjön som en av de största ekologiska katastrofer någonsin som orsakats av människor. Den har påverkat miljön och hälsotillståndet i området så att situationen för befolkningen är akut. Motionären betonar vikten av att Sverige uppmärksammar och håller en hög ambitionsnivå beträffande Aralsjöns svåra situation och miljökatastrofen i anslutning till den (*yrkande 1*). Vidare anføres att Sverige tillsammans med andra länder och organisationer bör upprätta en plan för arbetet med Aralsjön och den svåra situationen för länderna och folken däromkring (*yrkande 2*). Motionären betonar att den svenska regeringen i internationella organ, såsom EU, OSSE och FN, aktivt bör driva frågan om Aralsjön (*yrkande 3*) och inom befintliga ekonomiska ramar öka sina insatser för Aralsjön (*yrkande 4*). Regeringen bör även tillse att de frivilliga organisationer som arbetar i området, inom befintliga ekonomiska ramar, ges ökat stöd och ökade möjligheter (*yrkande 5*).

Även i flerpartimotionen 1998/99:U208 (kd, s, c, fp) *yrkande 1* beskrivs Aralsjöns svåra situation och miljökatastrofen i anslutning till den. Motionärerna menar att den svenska regeringen måste uppmärksamma denna fråga i EU, OSSE och FN (*yrkande 2*).

Utskottet konstaterar att man från svensk sida är väl medveten om de problem som är förknippade med Aralsjön. Förhållandena i och kring denna sjö innebär en fruktansvärd ekologisk katastrof med svåra följder för både miljön och människors hälsotillstånd i strandstaterna Kazakstan och Uzbekistan. Berörda av frågan om vattenresurserna är också Turkmenistan, Kirgizistan och Tadzjikistan. Den svenska regeringens arbete för Aralsjön består främst av tre delar: att uppmärksamma den akuta humanitära situationen, att tillse att effektiviteten i befintliga bevattningsanläggningar förbättras och att näringsstrukturen i området ställs om från det nuvarande starka beroendet av bomullsodling, som kräver konstbevattning i former som bidragit till skadorna. Det faktum att flera länder delar på och är ansvariga för en gemensam vattenresurs innebär samtidigt en säkerhetspolitisk utmaning och kräver att de drabbade länderna arbetar tillsammans och mot gemensamma mål. De berörda länderna i regionen samarbetar bl.a. inom ramen för International Fund for the Aral Sea.

Den svenska Unifem-kommittén har tillsammans med Vetenskapsakademien och Rädda Barnen under flera år uppmärksammat frågan om Aralsjön. Bland annat anordnades våren 1998 en konferens på detta tema i Riksdagshuset.

I ett särskilt regeringsbeslut till Sida den 15 februari 2001 fastslog regeringen att svenskt stöd skall främja miljörelaterade projekt i Centralasien, främst med bäring på Aralsjön. Sverige stöder också flera projekt med anknytning till den ekologiska katastrofen i regionen och dess sociala konsekvenser. Hittills har drygt 22 miljoner kronor allokaterats till dammsäkerhet

och dammskötsel (i samarbete med Världsbanken), hälsoprogram i regionen Karakalpakstan (tillsammans med Läkare utan gränser), kvinnors medverkan i lokalpolitiken (i samarbete med UNDP, United Nations Development Program) samt till samarbetsprojektet mellan Kyrzyl Orda Oblast och Huddinge kommun. Sverige följer utvecklingen vad gäller Aralsjön och avser att fortsätta sitt stöd till regionen. Samtidigt anser man att frågan om Aralsjön bäst kan behandlas genom internationellt samarbete. Det svenska engagemanget inom FN och Världsbanken är därför av stor vikt.

Inom EU, OSSE och FN finns stor insikt om Aralsjön, och dess problem och omfattande insatser görs också av dessa organisationer. EU påbörjade 1995 flera projekt med inriktning på Aralsjön. Åren 1995–2000 satsades 8 miljoner euro och ytterligare projekt är nu under övervägande. EU ger likaså stöd för regionalt samarbete, markresurser och användandet av grödor, vattenresurser och vattenbehov, m.m. UNDP utför i samarbete med Världsbanken och UNEP (United Nations Environment Program) flera projekt med inriktning på Aralsjöområdet. Utöver projekt som svarar på kortsiktiga behov, satsar man på kapacitetsutveckling inom myndigheter och enskilda organisationer samt på projekt till stöd för en hållbar utveckling i regionen. Sverige bidrar med 8,5 miljoner kronor till ett av Världsbankens projekt som skall mildra effekterna av den fortsatta uttorkningen av Aralsjön.

Mandaten för OSSE:s missioner i Centralasien omfattar såväl mänskliga rättigheter som säkerhetsrelaterade politiska, ekonomiska och miljömässiga aspekter. OSSE har också tagit ett flertal initiativ vad gäller regionens vattenresurser. Till dessa hör bl.a. det seminarium för enskilda organisationer som hölls i oktober 2000 i Kazakstan. Seminariet handlade om rollen för det civila samhället och miljön med speciell inriktning på problemen kring Aralsjön. En rad lokala frivilligorganisationer har växt fram i regionen. Deras arbete bidrar till att både väcka de berörda ansvariga regeringarna och till att frågan ges en mer framskjuten plats på dagordningen i de internationella forum där beslut om finansiella resurser fattas.

Med vad ovan anförts anser utskottet att motionerna 2000/01:U901 (kd) yrkandena 1–5 samt 1998/99:U208 (kd, s, c, fp) yrkandena 1 och 2 kan besvaras.

Internationellt samarbete behövs i gränsöverskridande miljöfrågor. I motion 1998/99:U903 (fp) talas om FN:s havsrättskonvention. Motionären menar att den inte ger tillräckligt starka möjligheter att ingripa mot den allvarliga miljöförorening som oljeutsläpp innebär. Sverige bör därför ta initiativ till och verka för att en strängare syn på föroreningar i den marina miljön kommer till uttryck i konventionen (*yrkande 1*).

I motion 1998/99:U748 (kd) talas om vikten av åtgärder för att minska antalet oljeutsläpp som belastar Östersjön. Motionären menar bl.a. att oljeutsläpp kunnat ske utan rättslig påföljd, vilket varit förödande både för miljön i Östersjön och för tilltron till rättssystemet. Mot denna bakgrund bör Sverige verka för skärpta skrivningar i internationella konventioner i syfte att beivra miljöbrott i form av oljeutsläpp i sjöar och hav (*yrkande 6*).

FN:s havsrättskonvention från 1982, som kan beskrivas som en grundlag för haven, har i dag 135 parter. Nära nog samtliga EU-länder, inklusive Sverige, och gemenskapen har anslutit sig. Konventionen anger den folkrättsliga ramen för i stort sett all fredlig användning av haven och utgör stommen i det rättsliga nätverk av överenskommelser som rör haven, såväl globala som regionala. Konventionen tog flera år att framförhandla, då den präglas av en ytterst känslig balans mellan staters olika intressen och förutsättningar. I havsrättskonventionen intar skyddet och bevarandet av den marina miljön en central roll där en balans mellan flaggstaters, kuststaters och hamnstaters rättigheter och skyldigheter fastläggs. Sverige har försökt verka för en strängare syn på föroreningar men ser risker med att insistera på att ändra i existerande texter. Det man främst befarar är att ett försök att genomföra ändringar av enskilda bestämmelser i ett globalt regelverk, med den dignitet som havsrättskonventionen har, får till följd att det havsrättsliga regelsystemet bryts sönder. Då det alltså finns stora intressekonflikter, skulle förslag till ändringar med stor sannolikhet leda till krav på ändringar i andra delar av konventionstexten, vilket man vill undvika.

Inom ramen för den internationella sjöfartsorganisationen, IMO, pågår ett arbete med att ta fram de globala överenskommelser som krävs för att göra det möjligt att identifiera från vilket fartyg ett utsläpp kommer. IMO diskuterar även märkningsmetoder och preventiva åtgärder för att minska risken för utsläpp av högdensitiva och emulgerade oljor från fartyg. Även inom ramen för EU diskuteras ytterligare åtgärder i syfte att höja säkerheten av marina oljetransporter. Efter fartygets Erikas förlisning utanför Frankrikes kust i december 1999 lade kommissionen i mars 2000 fram ett första åtgärdepaket för att nå högre säkerhet beträffande framför allt oljetankfartyg (Erika I). Paketet innehöll tre lagförslag som innebär skärpta regler för hamnstatskontroll, skärpta krav på klassificeringssällskap samt påskyndad infasning av oljetankfartyg med dubbelskrov eller motsvarande konstruktion. I december 2000 presenterades uppföljningen, det s.k. Erika II-paketet, vari föreslås bl.a. ett gemensamt europeiskt övervaknings- och informationssystem för sjöfarten, ett europeiskt system för oljeskadekompensation samt tillskapandet av en europeisk sjösäkerhetsbyrå. Europeiska rådet i Nice i december 2001 uppmanade rådet (transport) att i samförstånd med Europaparlamentet anta de bestämmelser som är nödvändiga för att säkerställa en hög säkerhetsnivå till sjöss. Transportministrarna höll mot denna bakgrund en s.k. riktlinjedebatt om Erika II-paketet den 4–5 april 2001.

Utskottet vill även uppmärksamma den roll Internationella oljeskadefonden (IOPCF, International Oil Pollution Compensation Fund, 1992) spelar för möjligheterna att finansiera insatser, t.ex. oljesanering, och skador som uppkommer i samband med oljeolyckor. I oktober 2000 beslutades om en höjning med 50% av de ersättningsbelopp fonden betalar ut. Sverige bedriver ett aktivt arbete inom IOPCF, som sedan 1985 leds av en svensk, Måns Jacobsson.

Utskottet har inhämtat att det inom Regeringskansliet pågår ett arbete med att bereda Oljeutsläppsutredningens betänkande Att komma åt oljeutsläppen (SOU 1998:158). Betänkandet innehåller en mängd förslag i syfte att förbättra de rättsliga möjligheterna att beivra olagliga oljeutsläpp. Även i den s.k. Östersjöstrategin, en överenskommelse mellan länderna runt Östersjön, har behovet av lagändringar i fråga om tillsyn och sanktioner uppmärksamats. Regeringen avser att överlämna en proposition till riksdagen i maj 2001.

Med vad ovan anförts anser utskottet att motionerna 1998/99:U903 (fp) yrkande 1 och 1998/99: MJ748 (kd) yrkande 6 kan besvaras.

4 Miljö och utvecklingssamarbete

Utskottet belyser betydelsen av att miljöaspekterna behandlas som en integrerad komponent i det svenska utvecklingssamarbetet. I detta kapitel återfinns motioner om miljöbistånd, s.k. tekniksprång, svenska bidrag till dammprojekt, användande av miljövänliga energikällor i tredje världen samt fattiga länders bruk av miljögifter. Samtliga yrkanden besvaras eftersom utskottet kunnat konstatera att det svenska utvecklingssamarbetet redan iakttar de särskilda problemen och hänsyn som framhålls i motionerna.

Bakgrund

Som ett led i att utveckla förståelsen för sambandet mellan miljö och utvecklingssamarbete besökte utskottet Sida i mars 2001. Den information som gavs underströk bl.a. att miljöaspekterna i utvecklingsfrågor måste hanteras systematiskt med sektorsvisa policier. Fattigdomsbekämpning är omöjlig på sikt om man inte beaktar de naturresurser som människor skall bygga sin försörjning på. I dag sker 80% av den årliga användningen av jordens resurser i industriländerna, vilka endast har 15% av jordens befolkning. Ökad levnadsstandard i fattiga länder och en totalt sett ökande befolkning kommer att leda till ökade påfrestningar på miljön. I takt med att de globala miljöfrågornas roll växer, fäster Sverige stor vikt vid att integrera miljöhänsyn och hållbar utveckling i all biståndsverksamhet. Sverige stöder verksamheten i de multilaterala organ som arbetar med att stärka efterlevnaden av de globala miljökonventionerna. Det normativa multilaterala samarbetet fortgår med att vidareutveckla riktlinjerna från Riokonferensen (UNCED) 1992. Sverige ger särskild prioritet åt fattigdomsbekämpning och hållbara produktions- och konsumtionsmönster, vilket bl.a. behandlas i FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD). Vidare arbetar Sverige för att de tre konventioner som togs fram i samband med Riokonferensen avseende klimatförändring, bekämpning av ökenspridning och främjande av biologisk mångfald även anhängiggörs i utvecklingssamarbetets vardag.

Den globala miljöfonden (GEF) knyter samman FN-systemet och Världsbanken och anses med sin budget på 2,75 miljarder dollar vara den viktigaste internationella fonden som arbetar med globala miljöproblem. Verksamheten är huvudsakligen inriktad på att bekämpa klimatförändringar och förlusten av biologisk mångfald, att sanera internationella vattendrag och att avveckla freonanvändning i Central- och Östeuropa. Bidrag lämnas till de berörda länderna för att bygga upp kunskaper och kapacitet att hantera dessa frågor. Sverige bidrar till fondens verksamhet med drygt 448 miljoner kronor för fyraårsperioden 1998–2002. Det svenska bidraget utbetalas i takt med de behov som GEF anger. Inom ramen för Montrealprotokollets multilaterala fond för utfasning av ozonfarliga ämnen driver Sverige bl.a. frågan om in-

stitutionell förstärkning i u-länderna, så att deras kapacitet, kompetens och ägarskap ökar.

Att miljöanpassa samhället kräver sektorsövergripande åtgärder, som kan uppfattas som kostsamma i fattiga länder. Det är därför viktigt att understryka dessa åtgärders verkan på längre sikt. Att värna om hållbar utveckling får positiva konsekvenser inte endast för miljön utan ger även bättre förutsättningar för bl.a. ekonomisk tillväxt och fattigdomsbekämpning.

Behandling av motioner

I partimotion 2000/01:U216 (kd) betonas att ett bra och effektivt utvecklings-samarbete kräver en helhetssyn på ekonomi, handel, bistånd och miljö.

Den kunskap, avancerade teknologi och det goda resursutvinningssystem vi i dagens samhälle har tillgång till bör utnyttjas för att främja de fattiga ländernas utveckling. Därför utgör internationellt bistånd ett viktigt politik-område för att förebygga bl.a. miljöhot och social misär. Kristdemokraterna betonar att biståndet bör ses över för att i högre utsträckning inriktas på en miljövänlig tillväxt i utvecklingsländerna (*yrkande 16*).

I motion 1999/2000:U504 (kd) talas om s.k. tekniksprång för u-ländernas utveckling, dvs. att de inte skall göra om de misstag i-länderna gjort på många områden. Begreppet användes bl.a. under Rio-konferensen 1992. I motionen framhålls att svenskt bistånd bör utveckla former för att stödja olika u-länder i deras arbete med att miljöanpassa sina ekonomier, bl.a. genom att möjliggöra tekniksprång inom områden som energi, transporter, telefoni, avfallshantering m.m. (*yrkande 2*).

Utskottet konstaterar att Sverige prioriterar miljöfrågorna högt. Av de sex biståndsmålen som riksdagen har antagit, tillkom 1988 miljöhänsyn: ”att bidra till en framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön”. Sida har ett omfattande biståndsprogram för främjande av hållbar utveckling och utför miljökonsekvensbedömningar av alla insatser. Miljöfrågorna utvärderas även övergripande av Sekretariatet för utvärdering och intern revision, som är ett organ som lyder direkt under Sidas styrelse. Biståndet är också inriktat på miljövårdslagstiftning. Nästan hälften av Sidas biståndsinsatser har miljö som huvudsakligt mål eller delmål. För att kunna stödja projekt som ligger vid sidan av de ordinarie biståndsprogrammen har Sida ett särskilt miljöanslag på drygt 200 miljoner kronor om året. Anslaget är ett komplement till övriga biståndsmedel och används för att utveckla metoder, till försöksverksamhet och strategiskt viktiga miljöinsatser. Som ett led i policyutvecklingen på området genomför Sida även analyser inom utvalda miljöområden, som t.ex. miljöekonomi, handel och miljö, vattenresurser samt miljöanpassat energibistånd. Det har noterats ett ökat intresse i samhället för miljöekonomiska analyser, och Sida arbetar med utgångspunkt att miljöfrågorna är avgörande för en hållbar produktion, för livsmedelssäkerhet samt för ekonomisk utveckling och tillväxt. Sverige har som ambition att vara ett föregångsland i omställningen till hållbar utveckling. Den utmaningen kräver insatser som förenar miljöpolitiken med ekonomi, sysselsättning och social välfärd.

Sidas handlingsprogram för hållbar utveckling reviderades 1999 för tvåårsperioden 2000–2001. De nya riktlinjerna för miljökonsekvensbedömningar och utbildningsinsatser har bidragit till att miljöaspekter ytterligare integrerats i verksamheten. Utskottet noterar även det nödvändiga i att utvecklingen av mätmetoder och statistik fortsätter för att relevanta bedömningar av huruvida utvecklingen är långsiktigt hållbar eller inte skall kunna göras.

Sverige verkar även för att EU:s utvecklingssamarbete skall genomsyras av omsorg för miljö och hållbar utveckling. Inom ramen för Cardiffprocessen för integration av miljöfrågorna antog rådet för biståndsfrågor i november 1999 en rapport om integrering av miljön i gemenskapens utvecklingspolitik. Rapporten framhåller att utvecklingen är hållbar när den är ekonomiskt effektiv, politiskt demokratisk och pluralistisk samt socialt rättvis och miljömässigt sund. Rapporten redovisar kort den utvärdering som gjorts av miljöaspekterna för EU:s program i utvecklingsländerna och konstaterar att integreringen av miljöhänsyn i landprogrammen fortfarande ligger på en relativt låg nivå. En hindrande faktor enligt rapporten är den begränsade miljömedvetenheten och efterfrågan på miljösamarbete i partnerländernas regeringar samt bristande personalresurser för miljö- och utvecklingsfrågor inom kommissionen.

Med vad ovan anförts anser utskottet att motionerna 2000/01:U216 (kd) yrkande 16 och 1999/2000:U504 (kd) yrkande 2 kan besvaras.

Motionärerna bakom motion 1999/2000:U211 (mp) uttrycker i *yrkande 1* tveksamhet till de svenska bidrag som ges till dammprojekt. De menar att den biologiska produktionen nästan är obefintlig i stillastående dammar och de växer ofta igen. Även antalet fiskarter är fler i rinnande floder, och motionärerna manar till att lämna det gamla sättet att tänka och i stället inrikta miljöbiståndet på ny teknik baserad på ekologisk sakkunskap. Det skulle bättre gynna det långsiktigt hållbara samhälle man eftersträvar. I *yrkande 2* framhålls att Sverige bör understödja skapandet av ny miljövänlig energiteknik i utvecklingsländerna, såsom utbyggnad av sol- och vindenergi, biogasteknik och annan miljövänlig energiframställning.

Utskottet har noterat att Sida utför miljökonsekvensbedömningar av alla biståndsinsatser och utgår därför ifrån att de svenska bidrag som ges till dammprojekt har analyserats ur miljöperspektiv. Utvecklingssamarbete kräver flera olika sorters insatser, och det kan inte uteslutas att dammar kan behövas i vissa områden. Det är emellertid av stor vikt att den teknik som används utvecklas, så att risken för miljöskadliga effekter av dammbyggen minimeras.

Beträffande skapande av ny miljövänlig energiteknik konstaterar utskottet att EU-kommissionen, på uppdrag av ministerrådet, utarbetat en strategi för förnybara energikällor, som betonar användning av biomassa, vindkraftverk och solenergi. Förutom att bidra till ett konkurrenskraftigt energisystem för Europa, menar kommissionen att systemet skall bidra till export av kunnande och investeringar till tredje land. I svenskt utvecklingssamarbete har man satsat på att förnya sin policy för miljöanpassat energibistånd. Inriktningen av denna är att utvecklingsländernas energibehov skall tillgodoses på ett hållbart

sätt, där hållbarheten bedöms utifrån ett lokalt, nationellt, regionalt och globalt perspektiv. De landspecifika lösningarna kan komma att skifta beroende av vilka energikällor som finns tillgängliga och kostnaderna att utveckla dem, men som övergripande princip prioriteras förnyelsebara energikällor, som t.ex. sol- och vindenergi.

Med vad ovan anförts anser utskottet att motion 1999/2000:U211 (mp) yrkandena 1 och 2 kan besvaras.

För några år sedan gjordes upptäckten att giftiga ämnen, såsom PCB och dioxiner, förgiftat flera djurarter i Arktis, bl.a. fisk, säl och isbjörn. Detta tas upp i motion 1999/2000:U217 (v), vari det framhålls att dessa miljögifter ofta producerats i i-länder men i dag främst används av de fattiga länderna för att underlätta framtagandet av födoämnen. Mot denna bakgrund bör man understödja forskning och produktion för att ersätta de gifter som används i de fattiga länderna i syd och vars spridning även drabbar det norra halvklotet (*yrkande 12*).

Utskottet vill i detta sammanhang framhålla den globala konvention om persistenta organiska gifter (persistent organic pollutants, s.k. Pops), som färdigförhandlades i december 2000. Konventionen kommer att undertecknas vid en mellanstatlig konferens i Stockholm den 22–23 maj 2001. Inom ramen för konventionen har de industrialiserade länderna åtagit sig att genom tekniskt och finansiellt bistånd stödja utvecklingsländerna i deras genomförande av kraven i konventionen. Med hjälp av miljövänligare alternativ och tekniköverföring från de industrialiserade länderna kan u-länderna lättare ersätta de miljöfarliga gifter som används.

Utskottet vill framhålla att forskning kring problemet redan förekommer. Den kunskap som utvecklats bekräftar att det föreligger ett stort behov av ökad tekniköverföring från i-länderna. Utskottet vill därför understryka att ytterligare ansträngningar krävs i internationellt samarbete för att bistå u-länderna i detta arbete.

Med vad ovan anförts anser utskottet att motion 1999/2000:U217 (v) yrkande 12 kan besvaras.

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Bildandet av en nordisk miljöunion (punkt 6) (c)

av Agne Hansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01: MJ711 yrkande 14.

Ställningstagande

Internationellt samarbete är av yttersta vikt för att komma till rätta med gränsoverskridande och globala miljöproblem. Sverige måste spela en aktiv roll i detta samarbete och aktivt arbeta med frågorna i internationella organ som FN och EU. Centerpartiet anser att Sverige inom ramen för EU:s flexibla integration eller genom närmare samarbete med övriga nordiska, och andra på miljöområdet progressiva medlemsländer borde nyttja möjligheten till närmare samarbete på miljöområdet genom att bilda en miljöunion. I Norden finns en likartad syn på miljöfrågorna, vilket ger goda förutsättningar för ett sådant närmare samarbete. Den nordiska miljöunionen skulle i det internationella samarbetet tjäna som en viktig föregångare, genom att visa vägen för hur man kan komma till rätta med miljöproblem som inte stannar innanför nationsgränserna. Miljöunionen skulle ligga i fronten med framåtsyftande lagstiftning och stimulera miljövänliga innovationer och visa att det är ekonomiskt sunt för både företag och samhälle att skydda miljön samtidigt som den skulle erbjuda affärsmöjligheter för svenska och nordiska företag.

Sverige har goda förutsättningar att vara ett föredöme på miljöområdet och bör därför ta vara på denna chans att leda den globala utvecklingen.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2000/01: MJ711 yrkande 14.

Särskilda yttranden

1. Ratificering av Kyotoprotokollet (punkt 5) (m, fp)

av Bertil Persson, Sten Tolgfors, Karin Enström, Roy Hansson (alla m) och Karl-Göran Biörsmark (fp).

Sverige har haft låga utsläpp av koldioxid på grund av att vatten- och kärnkraft har svarat för nästan hela elproduktionen.

Den svenska regeringens miljö- och energipolitik leder dock till kraftigt ökade utsläpp av växthusgaser i norra Europa. Stängningen av kärnkraftsreaktorn Barsebäck 1 1999 medför att koldioxidutsläppen i norra Europa ökar med ca 10 000 ton koldioxid per dygn.

EU har som helhet, enligt Kyotoprotokollet, ett åtagande att minska utsläppen av växthusgaser med 8 % under perioden 2008–2012 jämfört med 1990. Den socialdemokratiska regeringen har dock inom EU förhandlat fram en möjlighet att under samma tidsperiod öka de svenska utsläppen med 4 %.

Den svenska regeringens politik innebär att man medvetet bidrar till att risken för allvarliga klimatstörningar ökar och att man smiter undan sitt ansvar för den globala miljön.

2. Miljösamarbete för Öst- och Centraleuropa (punkt 8) (kd)

av Holger Gustafsson och Jan Erik Ågren (båda kd).

Miljöförstöringen i Central- och Östeuropa, liksom i hela forna Sovjetunionen, är skrämmande. Den för med sig allvarliga konsekvenser för hälsan. Speciellt känsliga och drabbade är barn under sin uppväxt och utveckling. Den kommunistiska perioden innebar en politik som siktade på en snabb tillväxt utan hänsyn till miljö- och hälsorisker. Även nu anser många av länderna det för dyrt att med sina knappa ekonomiska resurser göra något åt miljön. Det mest allvarliga problemet härrör från det radioaktiva nedfallet från kärnvapentester först ovan och sedan under jord, som pågick i fyra årtionden i Semipalatinsk och Kazakstan. Konsekvenserna av kärnvapenproven har varit fruktansvärda för både vuxnas och barns hälsa. Det finns exempel på hur drabbade barn nu lämnas nästan helt utan medicinsk vård på sjukhus i Kazakstan. Kärnkraftsolyckan i Tjernobyl har varit mest fördärvbringande i Ukraina, Vitryssland och delar av Ryssland. Här lider barn i mycket högre grad än vanligt av infektioner, blodsjukdomar, luftvägs- och cirkulationssjukdomar. I Vitryssland har födelseskadorna ökat med 70 %, och förekomsten av tumörer har tre- till fyrdubblats sedan olyckan.

Ett direkt samband kan konstateras mellan förekomsten av barns sjukdomar och närheten till stora industrier med utsläpp av allehanda oreglerade gifter. Miljökrisen bottenar i den snabba industrialisering och urbanisering som tog verklig fart på 1960-talet. Eftersom staten kontrollerade produktionsmedlen fanns det ingen som vakade över miljön. Tjeckoslovakien ansågs på 1980-talet vara världens mest förorenade land i förhållande till invånarantalet.

Ukraina förklarades av Sovjet år 1990 för en ekologisk katastrofzon med 55 städer som nådde en kritisk nivå för luftföroreningar. I Ryssland lever mer än 55 miljoner människor, av vilka 12 miljoner är barn, i städer där föroreningarna är fem gånger högre än vad som är tillåtet enligt officiella normer. Den ryska regeringen drar slutsatsen att föroreningarna är direkt ansvariga för mer än en tredjedel av alla sjukdomar, inklusive hälften av alla luftvägssjukdomar. Från 1980 till 1995 tredubblades förekomsten av astmatisk bronkit. I svårt förorenade områden fyr- eller femdubblades den. I Krakow, Polen, lider 10% av barnen som bor i närheten av det stora Nowa Huta-stålverket av kroniska luftvägssjukdomar. I Ungern har ett direkt samband dokumenterats mellan luftföroreningarna och barnens sjukdomar i luftvägarna.

Sverige bör via Unicef och WHO verka för att de barn som drabbats av radioaktivt nedfall som följd av kärnvapenproven i Kazakstan och Tjernobyl-olyckan får adekvat sjukvård och hjälp till ett så drägligt liv som möjligt.

Vidare bör den svenska regeringen mer intensivt verka i EU och i andra internationella forum för att miljösamarbetet med berörda länder intensifieras i syfte att bl.a. förbättra barnens hälsa.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner

1998/99:U201 av Gudrun Lindvall m.fl. (mp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av fortsatt svensk och internationell forskning rörande korallrevsskador.

1998/99:U208 av Margareta Viklund m.fl. (kd,s,c,fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Aralsjöns svåra situation och miljökatastrofen i anslutning till den,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen måste uppmärksamma EU, OSSE och FN på Aralsjöns svåra situation.

1998/99:U704 av Charlotta L Bjälkebring (v) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljöfrågorna,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljömärkning Svanen.

1998/99:U903 av Eva Flyborg (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett svenskt initiativ till skärpningar i havsrättskonventionen.

1998/99:MJ748 av Tuve Skånberg m.fl. (kd) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skärpta internationella konventioner i syfte att beivra miljöbrott i form av oljeutsläpp i sjöar och hav.

1999/2000:U211 av Gudrun Lindvall m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svenska bidrag till dammprojekt,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Sveriges roll för att understödja skapandet av ny miljövänlig energiteknik i utvecklingsländerna.

1999/2000:U217 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att understödja forskning och produktion när det gäller att ersätta de gifter som används i de fattiga länderna och vars spridning drabbar norra halvklotet, främst de arktiska områdena.

1999/2000:U221 av Ingrid Näslund m.fl. (kd) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige i EU och i andra internationella forum bör verka för att miljösamarbetet med berörda länder intensifieras i syfte att förbättra barnens hälsa.

1999/2000:U504 av Dan Ericsson m.fl. (kd) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen på miljöbistånd avseende s.k. tekniksprång.

1999/2000:U802 av andre vice talman Eva Zetterberg m.fl. (v) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen skall ta initiativ till näringslivskonferenser i syfte att höja nivån på de svenska miljöinvesteringarna i Östeuropa.

1999/2000:MJ807 av Birger Schlaug m.fl. (mp) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att internationella handelsavtal skall underställas FN-konventionen om biologisk mångfald,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige bör ta en ledande roll internationellt för att stoppa den pågående globala skogsskövlingen.

2000/01:U9 av Ewa Larsson (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om behovet av beslut under våren om förbättrad och utvidgad nordisk miljömärkning.

2000/01:U205 av Carina Hägg (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om åtgärder för att belysa krigs effekter på djurlivet.

2000/01:U216 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att biståndet bör ses över för att i högre utsträckning inriktas på en miljövänlig tillväxt i utvecklingsländerna.

2000/01:U217 av Holger Gustafsson m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att verka för ökad samordning av handels-, bistånds- och miljöpolitiken.

2000/01:U415 av Matz Hammarström m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om FN och den globala miljön.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om FN och rättvist miljöutrymme.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om globaliseringens utmaningar.

2000/01:U901 av Margareta Viklund (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att regeringen höjer ambitionsnivån beträffande Aralsjöns svåra situation och miljökatastrofen i anslutning till den.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillsammans med andra länder och organisationer upprätta en plan för arbetet med Aralsjön och ländernas och folkens katastrofala situation runt Aralsjön.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen inom bl.a. EU, OSSE och FN uppmärksammar och där, liksom i övriga internationella organ, driver frågan om Aralsjöns svåra situation.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen totalt sett, inom befintliga ekonomiska ramar, ökar sina insatser för Aralsjön.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de frivilliga organisationer som arbetar i området, inom befintliga ekonomiska ramar, ges ökat stöd och ökade möjligheter.

2000/01:MJ711 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bildandet av en nordisk miljöunion.

2000/01:MJ762 av Yvonne Ruwaida m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att inom EU verka för att alla EU:s medlemsstater snarast ratificerar Kyotoprotokollet.

2000/01:N328 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stärka FN:s och FN-organens effektivitet och roll för att lösa de stora globala överlevnadsproblemen.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sveriges policy skall vara koherent, sammanhållen och ömsesidigt stödjande i handels-, miljö-, jordbruks-, migrations- och utrikes- och säkerhetspolitiken.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att göra grön GSP (General System of Preferences) till en övergripande målsättning inom EU:s handelspolitik.